

บทความวิจัย

เรื่อง

บทบาทของสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะกับสงครามมหาเอเชียบูรพา

โดย

นางสาวสิรภัทร เวโรจน์

รหัสนักศึกษา 05530624

เสนอ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงทิพย์ เกียรติสกุล

บทความวิจัยวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชา 450 460 การศึกษาเอกเทศ

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2556

บทนำ

การเริ่มต้นรัชสมัยของสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะ กล่าวได้ว่าเป็นยุคสมัยที่ทหารและกองทัพมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการเมืองและเศรษฐกิจของญี่ปุ่น โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่มีความสำคัญกับประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นมากที่สุดเหตุการณ์หนึ่งคือ การประกาศสงครามมหาเอเชียบูรพา ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยบทบาทของสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะนั้นปรากฏให้เห็นในการตัดสินใจเข้าสู่สงครามของญี่ปุ่น โดยการทรงเป็นประธานในการประชุมต่อหน้าพระพักตร์องค์จักรพรรดิ เพื่อขออนุมัติการประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกา จนกระทั่งญี่ปุ่นลงนามยอมแพ้สงครามอย่างเป็นทางการในนามขององค์จักรพรรดิ ตลอดจนสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะทรงประกาศ “คำแถลงความเป็นปुरुชนธรรมดา ” ซึ่งเป็นการกระทำที่สร้างความตกตะลึงให้แก่ประชาชนชาวญี่ปุ่นอย่างมาก ทำให้สถานะขององค์จักรพรรดิที่เปรียบเสมือนเป็นเทพเจ้า มีอำนาจในการบริหารงานราชการแผ่นดิน รวมถึงเป็นผู้บังคับบัญชาการสูงสุดของกองทัพญี่ปุ่นเปลี่ยนไปกลายเป็นเพียงสัญลักษณ์เพื่อสันติภาพของประชาชนดังที่ปรากฏไว้ในรัฐธรรมนูญโชวะ

จากบทบาทของสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะที่มีต่อสงครามมหาเอเชียบูรพาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาสถานะของสมเด็จพระจักรพรรดิที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญเมจิและรัฐธรรมนูญโชวะ อีกทั้งต้องการที่จะศึกษาบทบาทของสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะที่มีต่อสงครามมหาเอเชียบูรพาว่า แท้จริงแล้วในทางปฏิบัติบุคคลที่มีบทบาทในการเป็นผู้บังคับบัญชาของกองทัพและกองทัพเรือ อยู่ที่องค์สมเด็จพระจักรพรรดิ หรือไม่ ซึ่งการศึกษาประเด็นต่างๆเหล่านี้จะทำให้เข้าใจถึงบทบาทของสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะที่มีต่อสงครามมหาเอเชียบูรพามากขึ้น

ความเป็นมาและความสำคัญของประเด็นปัญหาที่เลือกศึกษา

สถาบันจักรพรรดิเป็นสถาบันที่มีความสำคัญและอยู่คู่กับประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นมาเป็นเวลาอันยาวนาน ชาวญี่ปุ่นมีความเชื่อว่าจักรพรรดิสืบเชื้อสายมาจากเทพแห่งดวงอาทิตย์ ทำให้ชาวญี่ปุ่นมีความ

รักและศรัทธาต่อจักรพรรดิมาก และมองว่าจักรพรรดิเป็นประมุขที่มีความยิ่งใหญ่และมีอำนาจเหนือสิ่งอื่นใด นอกจากนี้จักรพรรดิยังมีอำนาจในการปกครองประเทศ และสามารถกุมอำนาจการบริหารราชการแผ่นดินและกองทัพไว้ในการควบคุมของพระองค์ได้ ดังเช่นในรัฐธรรมนูญเมจิที่กล่าวถึงสถานะจักรพรรดิในมาตรา 11 และ 12 ที่ระบุว่า จักรพรรดิเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของทหารบก ทหารเรือ และเป็นผู้กำหนดองค์กรและขนาดกองทัพของประเทศในยามสันติ (ไชยวัฒน์คำชู: 2549) แต่ในที่นี้ผู้ศึกษาเลือกที่จะศึกษาบทบาทของจักรพรรดิที่มีต่อสงครามมหาเอเชียบูรพา ซึ่งนับว่าเป็นสงครามครั้งใหญ่ที่สุดของการประกาศสงครามของญี่ปุ่นและเป็นส่วนหนึ่งของสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะ

สมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะทรงครองราชย์สมบัติเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ. 1926 ขณะพระชนมายุ 25 พรรษา การเริ่มต้นยุคสมัยของพระองค์ กล่าวได้ว่าเป็นยุคสมัยที่ทหารและกองทัพมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการเมืองและเศรษฐกิจของญี่ปุ่น (โอะซะกะ มะซะยะซุ : 2544) เมื่อญี่ปุ่นเตรียมการด้านการทหารเพื่อเข้าสู่สงครามมหาเอเชียบูรพา องค์กรจักรพรรดิทรงให้ฝ่ายรัฐบาลมุ่งเน้นทางด้านอาวุธให้ถึงที่สุด มากกว่าที่จะเน้นหนักไปในการเตรียมพร้อมสงคราม แต่ก็ไม่เป็นผลสำเร็จ และเมื่อนายโตโจฮิเดกิได้รับเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรีในวันที่ 18 ตุลาคม 1941 การดำเนินการเข้าสู่สงครามเป็นไปอย่างรวดเร็ว จนในวันที่ 1 ธันวาคม 1941 มีการประชุมเบื้องพระพักตร์องค์กรจักรพรรดิโดยมีองค์กรจักรพรรดิทรงเป็นประธาน ที่ประชุมได้ลงมติเป็นเอกฉันท์ที่จะตัดสินใจทำสงครามกับสหรัฐอเมริกา เพื่อป้องกันและเพื่อความอยู่รอดของญี่ปุ่น และเพื่อเป็นการรับรองมติในที่ประชุม องค์กรจักรพรรดิจึงได้อนุมัติการลงมติที่จะให้ทำสงครามกับสหรัฐอเมริกา และในวันที่ 7 ธันวาคม 1941 ญี่ปุ่นได้โจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ของสหรัฐอเมริกา ทำให้สงครามมหาเอเชียบูรพาจึงเริ่มต้นตั้งแต่นั้นมา

ในช่วงแรกของสงครามมหาเอเชียบูรพา ญี่ปุ่นประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีภายใต้การนำของนายพลโตโจ แต่ในช่วงปลายสงครามมหาเอเชียบูรพา ญี่ปุ่นก็ถูกสหรัฐอเมริกาตอบโต้กลับโดยการโจมตีกองทัพเรือ กองเรือพาณิชย์และกองทัพอากาศของญี่ปุ่น ทำให้ญี่ปุ่นอ่อนแอลง บรรดาบุรุษชั้น

ผู้ใหญ่ซึ่งทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาพิเศษขององค์จักรพรรดิพร้อมด้วยสมุหสัญญาจรต่างเห็นพ้องต้องกันให้นายพลโตโจออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี องค์จักรพรรดิซึ่งทรงเห็นด้วยกับบรรดาที่ปรึกษาเหล่านี้ได้ร่วมกันบีบบังคับให้นายพลโตโจลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวันที่ 18 กรกฎาคม 1944

อย่างไรก็ตามแม้ว่านายพลโตโจจะลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว แต่สงครามก็ยังดำเนินต่อไป จนกระทั่งสหรัฐอเมริกาตัดสินใจใช้ระเบิดปรมาณูถล่มเมืองฮิโรชิมาและนางาซากิในวันที่ 6 และ 8 สิงหาคม 1945 ตามลำดับได้มีการประชุมต่อหน้าพระพักตร์องค์จักรพรรดิขึ้น องค์จักรพรรดิทรงเห็นด้วยกับฝ่ายที่เห็นด้วยกับการยอมรับคำประกาศพอตสตัดัม โดยที่จะยังคงสถานภาพพิเศษขององค์จักรพรรดิให้ดำรงอยู่ต่อไป แต่ฝ่ายสัมพันธมิตรได้ตอบกลับมว่าหลังการยอมจำนนทั้งองค์จักรพรรดิและรัฐบาลญี่ปุ่นจะต้องตกอยู่ภายใต้ผู้บัญชาการสูงสุดของฝ่ายสัมพันธมิตรโดยไม่ได้กล่าวถึงสถานภาพขององค์จักรพรรดิ ต่อมาในวันที่ 14 สิงหาคม 1945 ญี่ปุ่นต้องเผชิญกับความพ่ายแพ้อย่างสิ้นเชิง องค์จักรพรรดิทรงทนไม่ได้ที่จะให้มีการดำเนินสงครามต่อไป พระองค์ทรงมีพระราชดำรัสให้ญี่ปุ่นยอมแพ้สงครามและยอมรับคำประกาศพอตสตัดัมอย่างไม่มีเงื่อนไขและทรงมีพระบรมราชโองการให้คณะรัฐมนตรีเตรียมคำประกาศยอมแพ้สงคราม และพระองค์ทรงประกาศคำแถลงการณ์นี้สู่สาธารณชนด้วยพระองค์เอง

ช่วงระหว่างการยุติสงครามกับการยอมแพ้อย่างเป็นทางการ องค์จักรพรรดิทรงเลือกนายกรัฐมนตรีคนใหม่โดยพระองค์เอง ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในประเทศ และได้มีพระบรมราชโองการให้รัฐบาลและกองบัญชาการทหารสูงสุดลงนามในสนธิสัญญายอมแพ้ในนามของพระองค์บนเรือรบมิสซูริของสหรัฐอเมริกาที่อ่าวโตเกียวในวันที่ 2 กันยายน 1945 เป็นอันสิ้นสุดสงครามมหาเอเชียบูรพา พร้อมทั้งยังรับสั่งให้ชาวญี่ปุ่นทั้งหมดวางอาวุธและปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐบาลอย่างเคร่งครัด

หลังสงครามมหาเอเชียบูรพาสิ้นสุดลง สมเด็จพระจักรพรรดิฮิโรฮิโตะได้แสดงพระราชประสงค์ของพระองค์ที่จะมอบตัวตามคำพิพากษาชี้ขาดของเหล่าประเทศต่างๆ และพร้อมจะเป็นผู้รับผิดชอบต่อคำตัดสินและการปฏิบัติการทั้งหมดทั้งทางด้านการเมืองและการทหารที่นำ

ประชาชนไปสู่สงคราม แต่ฝ่ายสหรัฐอเมริกาได้ปฏิเสธการกระทำเช่นนี้เพราะถ้าหากดำเนินการได้สวนและลงโทษของจักรพรรดิในฐานะอาชญากรสงคราม จะทำให้สังคมและการเมืองญี่ปุ่นจะเกิดความโกลาหลขึ้นอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ต่อมาในวันที่ 1 มกราคม 1946 หรือปีโชวะที่ 21 สมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะทรงมีพระบรมราชโองการเนื่องในวาระดิถีขึ้นปีใหม่ ที่จะแถลงการณ์ที่เรียกว่า “คำประกาศปวงชนธรรมดา” นอกจากนี้ทางฝ่ายสหรัฐอเมริกายังเร่งรัดให้ฝ่ายรัฐบาลญี่ปุ่นยกร่างรัฐธรรมนูญใหม่ หรือที่เรียกกันต่อมาว่า "รัฐธรรมนูญโชวะ" โดยรัฐธรรมนูญโชวะนี้ถูกแก้ไขปรับร่างจากรัฐธรรมนูญเมจิที่เคยประกาศใช้ในปี 1889 โดยมีสาระสำคัญ คือ สมเด็จพระจักรพรรดิจะถูกลดถอนสิทธิและอำนาจทางการเมืองการปกครองทุกอย่าง ยกเลิกพระราชอำนาจบังคับบัญชาสูงสุดในฐานะจอมทัพในการทำสงคราม อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนมิใช่จักรพรรดิ องค์จักรพรรดิจะคงดำรงตำแหน่งในฐานะประมุขของประเทศ และเป็นเพียงสัญลักษณ์เพื่อสันติภาพของประชาชน ผู้เป็นที่มาแห่งอำนาจรัฐเท่านั้น

จากบทบาทของสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะที่มีต่อสงครามมหาเอเชียบูรพา จึงทำให้ผู้ศึกษาต้องการที่จะศึกษาถึงบทบาทของสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะที่มีต่อสงครามมหาเอเชียบูรพา และสถานะของจักรพรรดิที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เข้าใจถึงบทบาทของจักรพรรดิได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานะของสมเด็จพระจักรพรรดิที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ
2. เพื่อศึกษาบทบาทของสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะที่มีต่อสงครามมหาเอเชียบูรพา

ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง“บทบาทของสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะกับสงครามมหาเอเชียบูรพา” ผู้ศึกษาได้นับอธิบายถึงบทบาทของสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะที่มีต่อสงครามมหาเอเชียบูรพาดังนั้นขอบเขตของการวิจัยคือจะศึกษาตั้งแต่การตัดสินใจเข้าสู่สงครามของญี่ปุ่น โดยมีการประชุมต่อหน้าพระพักตร์องค์จักรพรรดิเพื่อขออนุมัติการประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกาจนกระทั่งญี่ปุ่นลงนามยอมแพ้สงครามอย่างเป็นทางการในนามขององค์จักรพรรดิในวันที่ 2 กันยายน 1945 และสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะทรงประกาศ “คำแถลงความเป็นปวงชนธรรมดา ” ในวันที่ 1 มกราคม 1946 ทำให้สถานะขององค์จักรพรรดิกลายเป็นเพียงสัญลักษณ์เพื่อสันติภาพของประชาชนดังที่ปรากฏไว้ในรัฐธรรมนูญโชวะ

วิธีการดำเนินการวิจัย

ศึกษาโดยใช้ระเบียบวิจัยทางประวัติศาสตร์โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นรองประกอบด้วยเอกสารที่เป็นภาษาไทยทั้งในรูปแบบของหนังสือสารนิพนธ์และการรวบรวมข้อมูลทางสื่อออนไลน์

ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานเขียนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของสมเด็จพระจักรพรรดิที่มีต่อสงครามมหาเอเชียบูรพาและสถานะของสมเด็จพระจักรพรรดิที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญเพื่อให้เข้าใจและมองเห็นแนวทางการวิจัยในประเด็นต่างๆมากขึ้นผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตามประเด็นสำคัญที่งานเขียนแต่ละเรื่องมุ่งเน้นการอธิบายได้เป็น 2 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 งานเขียนที่เน้นอธิบายถึงสถานะของพระจักรพรรดิภายใต้รัฐธรรมนูญเมจิและ

รัฐธรรมนูญโชวะ

เอกสารที่เน้นอธิบายถึงสถานะของพระจักรพรรดิภายใต้รัฐธรรมนูญเมจิและรัฐธรรมนูญโชวะนั้นมีหนังสืออยู่บางเล่มที่เน้นอธิบายถึงสถานะของจักรพรรดิภายใต้รัฐธรรมนูญทั้ง 2 ฉบับแต่หนังสือ

บางเล่มก็เน้นอธิบายเฉพาะรัฐธรรมนูญเมจิหรือรัฐธรรมนูญโชวะเพียงอย่างเดียวตัวอย่างหนังสือที่เน้นอธิบายถึงสถานะของจักรพรรดิภายใต้รัฐธรรมนูญทั้ง 2 ฉบับได้แก่หนังสือเรื่องประวัติศาสตร์ทั่วไปของญี่ปุ่นสมัยใหม่ของเพ็ญศรีกาญจโนมัย (พ.ศ. 2527) กล่าวถึงรัฐธรรมนูญเมจิในปี 1889 นับเป็นรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรฉบับแรกของโลกตะวันออกถือว่าองค์จักรพรรดิทรงเป็นประมุขสูงสุดของประเทศทรงมีความศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้ใดจะละเมิดไม่ได้ทรงใช้อำนาจสูงสุดทั้งการปกครองและทางทหารผ่านคณะรัฐมนตรีและกองทัพบกและเรือหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ในช่วงแรกที่ญี่ปุ่นถูกยึดครองมีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยแก้ไขปรับร่างจากรัฐธรรมนูญเมจิหรือที่เรียกกันในเวลาต่อมาว่ารัฐธรรมนูญโชวะ โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับเรื่องจักรพรรดิว่าทรงเป็นเพียงสัญลักษณ์และเอกภาพของประเทศอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนไม่ใช่จักรพรรดิรัฐสภาเป็นองค์กรสูงสุดของอำนาจรัฐ

เอกสารที่เน้นอธิบายถึงสถานะของพระจักรพรรดิภายใต้รัฐธรรมนูญเมจิได้แก่หนังสือเรื่องญี่ปุ่น : การแสวงหาฐานะเท่าเทียมของประเสริฐจิตติวัฒน์พงศ์ (พ.ศ. 2526) กล่าวถึงการปลุกฝังอุดมการณ์จักรพรรดิและให้ความสำคัญกับสถาบันจักรพรรดิอย่างมากทำให้เกิดการฟื้นฟูพระราชอำนาจเมจิและรัฐธรรมนูญเมจิในค .ศ. 1889 ซึ่งเป็นบทบัญญัติรับรองพระราชอำนาจของสมเด็จพระจักรพรรดิอย่างเป็นทางการในฉบับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเมจินั้นมาตราที่สำคัญมากคือมาตรา 11 ที่ระบุว่าจักรพรรดิมีอำนาจบังคับบัญชาสูงสุดเหนือกองทัพบกและเรือและมาตรา 12 ที่ระบุว่าจักรพรรดิทรงกำหนดการจัดตั้งองค์กรและฐานะในยามสันติของกองทัพบกและกองทัพเรือ (ประเสริฐจิตติวัฒน์พงศ์ : 2526)

ตัวอย่างงานเขียนที่น่าสนใจอีกเรื่องหนึ่งคือหนังสือเรื่องนโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น : ความต่อเนื่องและความเปลี่ยนแปลงของไชวะฉินค้ำชู (พ.ศ. 2549) กล่าวถึงเนื้อหาของรัฐธรรมนูญเมจิที่จักรพรรดิทรงมีอำนาจสูงสุดในการดำเนินนโยบายต่างประเทศและไม่จำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาในการทำสนธิสัญญาประกาศสงครามหรือทำข้อตกลงสงบศึกคั้งรัฐธรรมนูญเมจิมาตรา 11

และ 12 ที่ได้ระบุให้พระมหากษัตริย์เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของทหารบกทหารเรือและเป็นผู้กำหนด
องค์กรและขนาดกองทัพของประเทศในยามสันติ (ไชยวัฒน์คำชู:2549)

เอกสารที่เน้นอธิบายถึงสถานะของพระจักรพรรดิภายใต้รัฐธรรมนูญโซเวียตได้แก่หนังสือเรื่อง
สามจักรพรรดิแห่งดินแดนอาทิตย์อุทัยของ Stephen S. Large แปลโดยชูลิตาอารีย์พิพัฒน์กุล (พ.ศ.2544)
กล่าวถึงเนื้อหาที่สำคัญในรัฐธรรมนูญโซเวียต โดยเฉพาะมาตรา 1 กล่าวคือจักรพรรดิจะเป็นสัญลักษณ์
ของประเทศและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ + โดยตำแหน่งและพระราชอำนาจของ
พระองค์จะดำรงอยู่ตราบเท่าที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริงของอำนาจนั้นยังคงพร้อมใจกันถวาย
อำนาจนั้นในห้วงจักรพรรดิครอบครองนอกจากนี้จักรพรรดิทรงถูกถอดถอนอำนาจและสิทธิทางการ
เมืองการปกครองทุกอย่างรวมถึงพระราชอำนาจบังคับสูงสุดในฐานะจอมทัพก็ถูกกลับไปพร้อมกับกอง
กำลังติดอาวุธของประเทศหน้าที่ในพระองค์ถูกจำกัดไว้เพียงเรื่องพิธีการและการลงพระนามรับรองการ
จัดตั้งคณะหรือสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น (Stephen S. Large:2544)

ส่วนในหนังสือเรื่องหนังสือเรื่องญี่ปุ่นสมัยโซเวียต :ประวัติศาสตร์บอกเล่าจากพ่อสู่ลูกของโซเวียต
ชะกะมะชะยะชูแปลโดยสร้อยสุดาณระนอง (พ.ศ. 2544) กล่าวถึงรัฐธรรมนูญโซเวียตบัญญัติให้อำนาจ
อธิปไตยเป็นของประชาชนสมเด็จพระจักรพรรดิทรงเป็นสัญลักษณ์ของประเทศญี่ปุ่นและปวงชนชาวญี่ปุ่น
สถานภาพของพระองค์ขึ้นอยู่กับเจตนาของประชาชนชาวญี่ปุ่นผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยดังนั้น
สมเด็จพระจักรพรรดิจึงไม่มีอำนาจทางการเมืองและสามารถประกอบกิจกรรมของประเทศตาม
ข้อจำกัดในรัฐธรรมนูญ

กลุ่มที่ 2 งานเขียนที่เน้นการอธิบายถึงบทบาทของสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะในช่วงการ

ประกาศเข้าสู่สงครามและการยอมจำนนต่อความพ่ายแพ้ในสงครามมหาเอเชียบูรพา

งานเขียนที่เน้นการอธิบายถึงบทบาทของสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะต่อสงครามมหาเอเชียบูรพาที่สำคัญได้แก่หนังสือเรื่องศตวรรษใหม่ของญี่ปุ่นจากเปอร์ถึงปัจจุบันของอิวัจบอร์ตันแปลโดย
วุฒิชัยมูลศิลป์ (พ.ศ. 2526) กล่าวถึงการประชุมต่อหน้าพระพักตร์องค์จักรพรรดิที่องค์จักรพรรดิทรง

เป็นประธานเช่นการประชุมตัดสินใจเข้าสู่สงครามการประชุมยอมรับคำประกาศพutschต์ถึง 2 ครั้ง โดยในครั้งที่ 2 นั้นองค์จักรพรรดิได้มีพระราชดำรัสให้ญี่ปุ่นยอมแพ้และยอมรับคำประกาศพutschต์อย่างไม่มีเงื่อนไขพระองค์ทรงมีพระบรมราชโองการให้คณะรัฐมนตรีจัดเตรียมคำประกาศยอมแพ้ซึ่งพระองค์จะประกาศออกสู่สาธารณชนด้วยพระองค์เองและได้มีพระบรมราชโองการให้รัฐบาลและกองบัญชาการทหารสูงสุดลงนามในสนธิสัญญายอมแพ้ในพระองค์ทั้งยังทรงรับสั่งให้ชาวญี่ปุ่นทั้งหมดวางอาวุธและปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐบาลอย่างเคร่งครัดนอกจากนี้ในช่วงระหว่างการยุติสงครามกับการยอมแพ้อย่างเป็นทางการองค์จักรพรรดิทรงเลือกนายกรัฐมนตรีคนใหม่ด้วยพระองค์เองซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในประเทศ

นอกจากนั้นในหนังสือเรื่องญี่ปุ่น : การแสวงหาฐานะเท่าเทียมของประเสริฐจิตติวัฒน์พงศ์ (พ.ศ. 2526) กล่าวถึงการประชุมเบื้องพระพักตร์องค์จักรพรรดิจักรพรรดิฮิโรฮิโตะทรงประทานความเห็นว่าการยอมแพ้โดยมีมติในที่ประชุมว่าขอยอมแพ้ต่อสหรัฐอเมริกาโดยมีเงื่อนไขข้อหนึ่งว่าจักรพรรดิจะต้องคงอยู่ต่อไปแต่เงื่อนไขนี้ถูกปฏิเสธโดยฝ่ายสัมพันธมิตรจึงได้มีการประชุมเบื้องพระพักตร์องค์จักรพรรดิขึ้นอีกครั้งองค์จักรพรรดิทรงวินิจฉัยชี้ขาดตามฝ่ายที่สนับสนุนให้ยอมรับคำประกาศพutschต์อย่างไม่มีเงื่อนไขใดๆทั้งสิ้นและองค์จักรพรรดิได้ทรงออกกฤษฎีกาประกาศแถลงการณ์ยอมจำนนสู่สาธารณชนด้วยพระองค์เองเป็นครั้งแรก

ส่วนในหนังสือเรื่องสามจักรพรรดิแห่งดินแดนอาทิตย์อุทัยของ Stephen S. Large แปลโดยชุลิตาอารีย์พิพัฒนกุล (พ.ศ.2544) กล่าวถึงตอนช่วงท้ายสงครามโลกครั้งที่ 2 องค์จักรพรรดิมีพระราชดำรัสให้รัฐบาลยอมรับแถลงการณ์พutschต์ของฝ่ายพันธมิตรอย่างไม่มีเงื่อนไขและพระองค์ทรงอ่านแถลงการณ์ยอมจำนนออกอากาศให้ทั่วประเทศได้ยินทั่วกันและในวันที่ 2 กันยายน 1945 ทรงให้ผู้แทนพระองค์ลงนามยอมแพ้อย่างเป็นทางการในพิธีลงนามบนคาบฟ้าเรือมิสซูรี่ของสหรัฐอเมริกาในอ่าวโตเกียวนอกจากนี้พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะสละราชสมบัติแก่ฝ่ายพันธมิตรไม่อนุญาติให้ทรงกระทำเช่นนั้นด้วยเห็นว่าการที่ยังคงสถาบันจักรพรรดิอยู่จะทำให้การยึดครองการปลดกระแสนาจทหารและการปลุกฝังระบอบประชาธิปไตยในญี่ปุ่นได้รับการยอมรับจากชาวญี่ปุ่นยิ่งขึ้น

หนังสือเรื่องประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยใหม่ของด็บบีลยูจิบิสลีย์แปลโดยทองสุกเกตุโรจน์ (พ.ศ. 2543) เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของหนังสือที่กล่าวถึงการประชุมที่จักรพรรดิทรงเป็นประธานพระองค์ ทรงมีกระแสพระราชดำรัสให้ยอมรับคำแถลงพหุศคัมอย่างไม่มีเงื่อนไขและทรงออกประกาศวิฑูให้ สาธารณชนทราบโดยทั่วกันและให้สมาชิกของคณะรัฐบาลลงนามในสัญญายอมจำนนในวันที่ 2 กันยายน 1945 บนเรือธงของอเมริกันในอ่าวโตเกียว

นอกจากนั้นในหนังสือเรื่องญี่ปุ่นสมัยโชวะ : ประวัติศาสตร์บอกเล่าจากพ่อผู้ลูกของ โสชะกะ มะชะยะซุแปลโดยสร้อยสุดาณระนอง (พ.ศ. 2544) กล่าวถึงการประชุมซึ่งองค์สมเด็จพระจักรพรรดิ ทรงเป็นประธานตั้งแต่วันที่ 10 ถึงวันที่ 11 สิงหาคมและในวันที่ 13 ได้มีการปรึกษาและลงมติในที่ ประชุมกันว่าควรจะยอมรับคำประกาศแห่งพหุศคัมซึ่งองค์สมเด็จพระจักรพรรดิทรงมีท่าทีเห็นด้วยกับ มตินี้และได้ถ่ายทอดวิฑูกระแสพระราชดำรัสยอมรับคำประกาศแห่งพหุศคัมและมีการลงนามใน สนธิสัญญาสงบศึกโดยลงในพระนามขององค์สมเด็จพระจักรพรรดิและองค์สมเด็จพระจักรพรรดิได้มี พระราชประสงค์ที่จะรับผิดชอบต่อสงครามที่เพิ่งยุติไป โคนการสละราชสมบัติและพร้อมมอบตัวตาม คำพิพากษาชี้ขาดของเหล่าประเทศต่างๆ ในฐานะอาชญากรสงครามแต่ทางฝ่ายพันธมิตรไม่เห็นด้วยและ ยังคงสถานภาพขององค์สมเด็จพระจักรพรรดิในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์ของสันติภาพและในวันที่ 1 มกราคม 1946 หรือปีโชวะที่ 21 องค์สมเด็จพระจักรพรรดิทรงมีคำแถลงการณ์ที่เรียกกันว่า “คำประกาศ ความเป็นปู้ชุนธรรมดา ” เท่ากับเป็นการประกาศว่าพระองค์ไม่ใช่เทพในร่างมนุษย์แต่เป็นเพียง มนุษย์ธรรมดาเท่านั้น

จากตัวอย่างงานเขียนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยในหัวข้อเรื่อง “บทบาทของสมเด็จพระ จักรพรรดิอิโรฮิโตะกับสงครามมหาเอเชียบูรพา ” ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่างานเขียนส่วนใหญ่ มุ่งเน้นการอธิบายถึงบทบาทของสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะในช่วงการประกาศเข้าสู่สงครามและ การยอมจำนนต่อความพ่ายแพ้ในสงครามมหาเอเชียบูรพาดังนั้นการศึกษาวิจัยในหัวข้อ “บทบาทของ สมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะกับสงครามมหาเอเชียบูรพา ” จึงเป็นการศึกษาที่ต้องการอธิบายถึง สถานะของจักรพรรดิภายใต้รัฐธรรมนูญเมจิและรัฐธรรมนูญโชวะและบทบาทของสมเด็จพระ

จักรพรรดิอิโรฮิโตะ ซึ่งจะปรากฏให้เห็นในช่วงการประกาศเข้าสู่สงครามและการยอมจำนนต่อความพ่ายแพ้ในสงครามมหาเอเชียบูรพา ซึ่งการอธิบายในประเด็นต่างๆดังกล่าวจะช่วยขยายภาพบทบาทของสมเด็จพระจักรพรรดิให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น

ผลการวิจัย

1. สถานะของสมเด็จพระจักรพรรดิที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

สถาบันจักรพรรดิเป็นสถาบันที่มีความสำคัญและอยู่คู่กับประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นมายาวนาน สถาบันจักรพรรดิเป็นสถาบันที่มีความศักดิ์สิทธิ์อย่างมากสำหรับชาวญี่ปุ่น เพราะชาวญี่ปุ่นมีความเชื่อว่าจักรพรรดิสืบเชื้อสายมาจากเทพเจ้าแห่งดวงอาทิตย์ นอกจากนี้ชาวญี่ปุ่นยังมองว่าจักรพรรดิเป็นประมุขที่มีความยิ่งใหญ่ และมีอำนาจเหนือสิ่งอื่นใด ทำให้ชาวญี่ปุ่นมีความรักและศรัทธาต่อสถาบันจักรพรรดิเป็นอย่างมาก พร้อมทั้งยังเชิดชูและถวายความเคารพแก่สถาบันจักรพรรดิเสมอมา โดยสถานะของสมเด็จพระจักรพรรดิยังปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญที่สำคัญของญี่ปุ่นทั้ง 2 ฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญเมจิ และรัฐธรรมนูญโชวะ ซึ่งรัฐธรรมนูญทั้ง 2 ฉบับดังกล่าวมีสาระสำคัญที่กล่าวถึงสถานะของสมเด็จพระจักรพรรดิที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

1.1 สถานะของสมเด็จพระจักรพรรดิที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญเมจิ

รัฐธรรมนูญเมจิที่ประกาศใช้ขึ้นในสมัยเมจิ ซึ่งเป็นสมัยหลังจากที่ญี่ปุ่นได้เปิดประเทศแล้ว อย่างไรก็ตามการร่างรัฐธรรมนูญเมจิของญี่ปุ่นนั้นเกิดจากการเรียกร้องของหมู่ปัญญาชน ซึ่งจัดว่าเป็นชนชั้นสูงในสังคมญี่ปุ่น ไม่ได้มาจากการเรียกร้องจากชนชั้นสามัญชน โดยสาเหตุของการเรียกร้องรัฐธรรมนูญในสมัยเมจินั้นก็เพราะว่าต้องการฟื้นฟูพระราชอำนาจขององค์จักรพรรดิ ต้องการสร้างอำนาจสมบูรณาญาสิทธิราชย์ขององค์จักรพรรดิขึ้นมาปกครองประเทศ เพื่อต่อต้านแนวความคิดอำนาจธิปไตยของปวงชนแบบระบอบประชาธิปไตยของตะวันตก รัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงได้รับพระราชทานจากสมเด็จพระจักรพรรดิเมจิให้แก่ กัปสกันกรในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1889 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่นั้น

วันที่ 29 พฤศจิกายน ค.ศ. 1889 นับเป็นรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรฉบับแรกของโลกตะวันออก (ประเสริฐ จิตติวัฒน์พงศ์, 2526: 68)

รัฐธรรมนูญเมจิที่ประกาศใช้ใน ค.ศ. 1889 มีทั้งหมด 7 บท ประกอบด้วย 76 มาตรา โดยภายใต้รัฐธรรมนูญเมจิมีมาตราที่สำคัญที่กล่าวถึงสถานะขององค์จักรพรรดิในฐานะเป็นประมุขของประเทศ และเป็นผู้บังคับบัญชาการสูงสุดของกองทัพบกและเรือคือ ในบทที่ 1 ว่าด้วยสถาบันจักรพรรดิ โดยในมาตรา 11 ที่ระบุว่า จักรพรรดิมีอำนาจบังคับบัญชาการสูงสุดเหนือกองทัพบกและเรือ และมาตรา 12 ระบุว่า จักรพรรดิทรงกำหนดการจัดตั้งองค์กรและฐานะในยามสันติของกองทัพบกและกองทัพเรือ (ประเสริฐ จิตติวัฒน์พงศ์, 2526: 69) ถือว่าจักรพรรดิจะทรงเป็นองค์ประมุขสูงสุดของประเทศ ทรงมีความศักดิ์สิทธิ์อันผู้ใดจะละเมิดไม่ได้ โดยทรงอยู่เหนือการวิพากษ์วิจารณ์ใดๆ และทรงมีพระราชอำนาจอย่างเต็มที่ในการเป็นผู้บังคับบัญชาการสูงสุดของกองทัพบกและเรือ (เพ็ญศรี กาญจนโนมัย, 2527: 154) อีกทั้งยังเป็นผู้กำหนดองค์กรและขนาดของกองทัพของประเทศในยามสันติ ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่สถาบันจักรพรรดิ นอกจากนี้รัฐธรรมนูญเมจิยังได้กำหนดให้ศาสนาชินโตที่เน้นความจงรักภักดีต่อองค์จักรพรรดิเป็นศาสนาประจำชาติ โดยจักรพรรดิทรงเป็นเจ้าของแผ่นดิน ประชาชน และทรัพย์สินทั้งหมด และสภาไดเอทจะเข้าแทรกแซงการคลังของราชสำนักไม่ได้ อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญเมจิจะให้อำนาจแก่องค์จักรพรรดิเต็มที่ในการเป็นผู้บังคับบัญชาการสูงสุดของกองทัพบกและกองทัพเรือก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติแล้วพระองค์ไม่ได้เป็นผู้ใช้อำนาจนั้นโดยตรง เพราะบทบาทและอำนาจในการบังคับบัญชาการสูงสุดของกองทัพบกและกองทัพเรือ นั้น กลับเป็นของ นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีและผู้นำทางการทหาร (ไชยวัฒน์ คำชู, 2549: 28)

1.2 สถานะของสมเด็จพระจักรพรรดิที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญโชวะ

รัฐธรรมนูญโชวะที่ปรากฏขึ้นในสมัยโชวะ เป็นรัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ภายหลังจากที่ญี่ปุ่นแพ้สงคราม สหรัฐอเมริกาได้เข้ามาดำเนินการยึดครองญี่ปุ่นเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1945 โดยได้มอบหน้าที่การปกครองให้พลเอกคัตสึส แมคอาเธอร์ ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาการทหารสูงสุดของฝ่ายพันธมิตร ทั้งนี้สหรัฐอเมริกาต้องการให้ญี่ปุ่นดำรงไว้ซึ่งสันติภาพ เคารพอธิปไตยของ

ประเทศอื่น โดยให้ยึดหลักประชาธิปไตยและบริหารประเทศไปตามความต้องการของประชาชน พลเอกคัสทาส แมคอาเธอร์ก็ได้ตั้งคณะทำงานร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่โดยแก้ไขปรับร่างจากรัฐธรรมนูญเมจิ และได้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือที่เรียกกันว่า รัฐธรรมนูญโชวะ ได้มีการแก้ไขรายละเอียดบางประการ โดยวัตถุประสงค์ขั้นพื้นฐานยังคงอยู่ที่การปฏิรูปญี่ปุ่นให้มีอุดมการณ์ประชาธิปไตย รัฐบาลญี่ปุ่นยอมรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้และประกาศใช้ในวันที่ 3 พฤษภาคม ค.ศ. 1947 เนื้อหาสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญโชวะมีทั้งหมด 5 บท ประกอบด้วย 96 มาตรา ประกอบด้วย บทที่ 1 ว่าด้วยองค์จักรพรรดิ บทที่ 2 ว่าด้วยการประณามสงคราม บทที่ 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของประชาชน บทที่ 4 ว่าด้วยรัฐสภา และบทที่ 5 ว่าด้วยรัฐบาล โดยในที่นี่จะขอพิจารณาเฉพาะมาตราสำคัญในบทที่ 1 ว่าด้วยองค์จักรพรรดิ ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของบทบาทของสมเด็จพระจักรพรรดิที่แตกต่างจากรัฐธรรมนูญเมจิ ดังนี้

บทที่ 1 ว่าด้วยองค์จักรพรรดิ มาตราที่ 1 ระบุว่า “องค์จักรพรรดิทรงเป็นสัญลักษณ์และเอกภาพของประเทศ ทรงดำรงตำแหน่งโดยความต้องการของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจประชาธิปไตย ” สาระสำคัญของมาตราที่ 1 ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสถานะจักรพรรดิ โดยจักรพรรดิทรงเป็นเพียงสัญลักษณ์แห่งสันติภาพของประเทศและเป็นเพียงศูนย์รวมจิตใจของประชาชน ซึ่งพระองค์จะไม่มีอำนาจสูงสุดในการบังคับบัญชาทั้งทางพลเรือนและทหารอีกต่อไป ในมาตราที่ 6 ของรัฐธรรมนูญโชวะนี้ ได้ระบุว่า “จักรพรรดิจะแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีตามความเห็นชอบของสภา และจะแต่งตั้งหัวหน้าศาลสูงสุดตามความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ” สาระสำคัญของมาตรานี้สะท้อนให้เห็นว่า จักรพรรดิจะถูกลดถอนสิทธิและอำนาจทางการเมืองทุกอย่าง อำนาจการปกครองที่แท้จริงมาจากสภาที่มาจากการเลือกตั้ง (พวงทิพย์ เกียรติสกุล, 2555: 22)

สถานะขององค์จักรพรรดิที่ถูกกล่าวถึงในรัฐธรรมนูญโชวะนี้ ทำให้สมเด็จพระจักรพรรดิทรงเป็นเพียงสัญลักษณ์ของประเทศญี่ปุ่น สถานภาพของพระองค์ขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์ของประชาชนชาวญี่ปุ่นผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย สมเด็จพระจักรพรรดิจะถูกลดถอนสิทธิและอำนาจทางการเมือง

การปกครองทุกอย่าง ยกเลิกพระราชอำนาจบังคับบัญชาสูงสุดในฐานะจอมทัพในการทำสงคราม อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนมิใช่จักรพรรดิ ดังนั้นองค์จักรพรรดิจึงไม่มีอำนาจทางการเมือง แต่อำนาจจักรพรรดิจะคงดำรงตำแหน่งในฐานะประมุขของประเทศ และเป็นเพียงสัญลักษณ์เพื่อสันติภาพของประชาชน ผู้เป็นที่มาแห่งอำนาจรัฐเท่านั้น(ลาร์จ, สตีเฟน เอส.,2544: 390-391)

2. บทบาทของสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะที่มีต่อสงครามมหาเอเชียบูรพา

จากการศึกษาถึงบทบาทสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะที่มีต่อสงครามมหาเอเชียบูรพา พบว่า ส่วนใหญ่สมเด็จพระจักรพรรดิทรงมีบทบาทในการทรงเป็นองค์ประธานในการประชุมเบื้องพระพักตร์ องค์จักรพรรดิ ทั้งในการประชุมการประกาศเข้าสู่สงครามและการยอมจำนนต่อความพ่ายแพ้ในสงครามมหาเอเชียบูรพา นอกจากนี้จักรพรรดิยังทรงได้ประกาศคำประกาศความเป็นปวงชน ซึ่งเป็นการกระทำที่องค์จักรพรรดิไม่เคยทำมาก่อนในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น

2.1 การประกาศเข้าสู่สงครามมหาเอเชียบูรพา

ความพยายามของประเทศญี่ปุ่นในการมุ่งมาดปรารถนาที่จะสถาปนาระเบียบใหม่แห่งเอเชียบูรพา ซึ่งเป็นอาณาบริเวณที่ประกอบด้วยญี่ปุ่น แมนจูว่ จีน และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายใต้การนำของญี่ปุ่น เพื่อรักษาเสถียรภาพอันมั่นคงแห่งเอเชียบูรพาไว้ และเพื่อต่อต้านการครอบงำของประเทศตะวันตก โดยแนวคิดนี้นำไปสู่สงครามมหาเอเชียบูรพา ซึ่งนับว่าเป็นสงครามครั้งที่ใหญ่และสำคัญของการประกาศสงครามของญี่ปุ่นและ เป็นส่วนหนึ่งของสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงรัชสมัยของสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะทรงครองราชย์สมบัติเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ.1926 ขณะพระชนมายุ 25 พรรษา การเริ่มต้นยุคสมัยของพระองค์ กล่าวได้ว่าเป็นยุคสมัยที่ทหารและกองทัพมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการเมืองและเศรษฐกิจของญี่ปุ่น เมื่อญี่ปุ่นเตรียมการด้านการทหารเพื่อเข้าสู่สงครามมหาเอเชียบูรพา และแม้ว่าการดำเนินการด้านการทหารและสงครามจะดำเนินมาถึงขั้นตอนสุดท้ายแล้ว แต่อำนาจจักรพรรดิก็ยังทรงให้ฝ่ายรัฐบาลมุ่งเน้นทางการทูตให้ถึงที่สุด มากกว่าที่จะเน้นหนักไปในด้านการเตรียมพร้อมสงคราม

แต่อย่างไรก็ตามต่อมาเมื่อนายโตโจ ฮิเดะกิ (Hideki Tojo) ได้รับเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรีในวันที่ 18 ตุลาคม ค.ศ. 1941 การดำเนินการเข้าสู่สงครามเป็นไปอย่างรวดเร็ว และสมเด็จพระจักรพรรดิฮิโรฮิโตะทรงพยายามครั้งสุดท้ายที่จะหลีกเลี่ยงการทำสงครามกับสหรัฐอเมริกาด้วยการขอให้พิจารณาการตัดสินใจเข้าสู่สงครามอีกครั้ง ถึงแม้ว่าองค์จักรพรรดิพยายามแสดงบทบาทที่จะไม่ยอภักดิ์นำญี่ปุ่นเข้าสู่สงครามแต่ก็ไม่เป็นผลสำเร็จ เพราะในขณะนั้น คนที่มีบทบาทในการกำหนดการเข้าร่วมสงครามคือนายกรัฐมนตรีและผู้นำทางทหาร โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่สมัยของพลเอกโตโจ ฮิเดะกิ (Hideki Tojo) ซึ่งเป็นทั้งทหารและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทหารบกด้วย ในที่สุดเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ. 1941 มีการประชุมเบื้องพระพักตร์องค์จักรพรรดิโดยมีองค์จักรพรรดิทรงเป็นประธาน ที่ประชุมได้ลงมติเป็นเอกฉันท์ที่จะตัดสินใจทำสงครามกับสหรัฐอเมริกา เพื่อป้องกันและเพื่อความอยู่รอดของญี่ปุ่น ดังนั้นเพื่อเป็นการรับรองมติในที่ประชุม องค์จักรพรรดิจึงจำเป็นต้องขอมอนุมัติการลงมติที่จะให้ทำสงครามกับสหรัฐอเมริกา และในวันที่ 7 ธันวาคม ค.ศ. 1941 ญี่ปุ่นได้โจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ของสหรัฐอเมริกา ทำให้สงครามมหาเอเชียบูรพาจึงเริ่มต้นตั้งแต่นั้นมา (อิวัจ บอร์ดัน, 2526: 493)

2.2 การตัดสินใจยอมจำนนต่อความพ่ายแพ้ของญี่ปุ่น

ในช่วงแรกของสงครามมหาเอเชียบูรพา ในช่วงกลาง ค.ศ. 1942 - กลาง ค.ศ. 1944 ภายใต้การนำของพลเอกโตโจ ฮิเดะกิ (Hideki Tojo) ญี่ปุ่นประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี กองทัพญี่ปุ่นสามารถทำลายฐานทัพอเมริกันในเกาะเวก เกาะกวม เกาะมิดเวย์ ฟิลิปปินส์ ฮองกง และยังสามารถเข้าโจมตียึดครองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้สำเร็จ ญี่ปุ่นได้เคลื่อนทัพเข้าสู่ทางเหนือของอินโดจีนซึ่งอยู่ภายใต้การยึดครองของฝรั่งเศส ฝรั่งเศสได้ยินยอมให้ญี่ปุ่นใช้เมืองท่าและสร้างฐานทัพได้ กองทัพญี่ปุ่นได้วางแผนปฏิบัติการยึดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไว้อย่างละเอียดรอบคอบและมีการรุกรบอย่างรวดเร็ว (บิสลีย์ , ดับเบิลยู.จี., 2543: 410) ฮองกงถูกบีบบังคับให้ยอมจำนนต่อญี่ปุ่นในวันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ. 1941 และประเทศไทยที่ยอมเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นในวันที่ 21 ธันวาคม ค.ศ. 1941 ทำให้ญี่ปุ่นสามารถเดินทัพผ่านไทยไปยังพม่า มลายา และสิงคโปร์ได้อย่างสะดวก ญี่ปุ่นได้ยกพลขึ้นบกที่เกาะลูซอน เข้ายึดมะนิลาได้ในวันที่ 2 มกราคม ค.ศ. 1942 และเข้ายึดครองฟิลิปปินส์ทั้งประเทศอย่างรวดเร็ว ส่วนกอง

กำลังทหารญี่ปุ่นส่วนหนึ่งของญี่ปุ่นได้ขึ้นบกทางฝั่งทะเลตะวันออกของมลายู สามารถเข้ายึด กัวลาลัมเปอร์ในวันที่ 11 มกราคม ค.ศ. 1942 และยึดสิงคโปร์ได้ในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1942 จากนั้นญี่ปุ่นก็สามารถโจมตีหมู่เกาะอินโดนีเซีย ซึ่งฮอลันดาได้ยอมจำนนให้ญี่ปุ่นในวันที่ 9 มีนาคม ค.ศ. 1942 และกองทัพญี่ปุ่นได้เข้าโจมตีพม่าและมีชัยได้ในที่สุด (เพ็ญศรี กาญจนโนมย์: 2527) การยึดครองของญี่ปุ่นครั้งนี้ก็เพื่อต้องการที่จะสถาปนาเขตรวมวงไพบูลย์มหาเอเชียบูรพาเพื่อต่อต้านอำนาจของตะวันตกซึ่งมีญี่ปุ่นเป็นผู้นำ และเพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจในระดับที่ญี่ปุ่นสามารถเผชิญและยับยั้งการตีโต้จากภายนอกอีกด้วย (บิสลีย์, คับเบิ้ลยู.จี., 2543: 411)

พอมาถึงในช่วงปลายสงครามมหาเอเชียบูรพานับตั้งแต่ช่วงหลังของค.ศ. 1944 ญี่ปุ่นก็ถูก สหรัฐอเมริกาตอบโต้กลับ โดยการโจมตีกองทัพเรือ กองเรือพาณิชย์ และกองทัพอากาศของญี่ปุ่น ทำให้ การขนส่งของญี่ปุ่นถูกทำลายไปอย่างมาก การขาดแคลนแรงงานและวัตถุดิบที่สำคัญในการสงคราม และการด้อยประสิทธิภาพของการผลิตและแจกจ่ายยุทธปัจจัยเป็นผลให้สถานการณ์ของ ญี่ปุ่นตกต่ำ และอ่อนแอลง เศรษฐกิจของญี่ปุ่นหยุดชะงัก พลเอกโตโจ ฮิเดะกิ (Hideki Tojo) ไม่สามารถแก้ไข สถานการณ์สงครามซึ่งญี่ปุ่นกำลังพ่ายแพ้ไปตามลำดับได้ บรรดารัฐบุรุษชั้นผู้ใหญ่ซึ่งทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาพิเศษขององค์จักรพรรดิ พร้อมด้วยสมุหัตถ์จตุรต่างเห็นพ้องต้องกันให้พลเอกโตโจออกจาก ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่พลเอกโตโจปฏิเสธที่จะลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ทั้งยังพยายาม ปรับปรุงคณะรัฐมนตรีอีก ในขณะนั้นองค์จักรพรรดิซึ่งทรงเห็นด้วยกับบรรดาที่ปรึกษาเหล่านี้ ได้ ร่วมกันบีบบังคับให้พลเอกโตโจลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวันที่ 18 กรกฎาคม ค.ศ. 1944 (ฮิวจ์ บอร์ดัน ,2526:509-510)แม้้องค์จักรพรรดิไม่ได้มีบทบาทโดยตรงในการบีบบังคับให้พลเอกโตโจ ฮิเดะกิลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เพียงแต่พระองค์ทรงมีบทบาทในการสนับสนุนและทรงเห็น ด้วยกับเหล่าบรรดาที่ปรึกษาในการกระทำครั้งนี้เท่านั้น

ถึงแม้ว่าพลเอกโตโจจะลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว แต่สงครามก็ยังคงดำเนินต่อไป จนกระทั่งสหรัฐอเมริกาคัดสินใจใช้ระเบิดปรมาณูถล่มเมืองฮิโรชิมา (Hiroshima) และนางาซากิ (Nagasaki) ในวันที่ 6 และ 9 สิงหาคม ค.ศ. 1945 ตามลำดับ จนทำให้ญี่ปุ่นต้องพบกับความพินาศและ

เสียหายเป็นอย่างมาก ดังนั้นวันที่ 9 สิงหาคม ค.ศ. 1945 จึงเป็นวันตัดสินใจที่สำคัญวันหนึ่งของประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นนายกรัฐมนตรีซูซูกิ (Kantaro Suzuki) และรัฐมนตรีต่างประเทศโตโก (Shigenori Togo) ได้กราบทูลให้สมเด็จพระจักรพรรดิทรงเป็นประธานในการประชุม โดยเรียกประชุมคณะกรรมการสูงสุดเพื่อการสงครามเข้าร่วมประชุมด้วย องค์จักรพรรดิทรงเห็นด้วยกับฝ่ายที่เห็นด้วยกับการยอมรับคำประกาศพอสต์ซัม โดยที่จะยังคงสถานภาพพิเศษขององค์จักรพรรดิให้ดำรงอยู่ต่อไป แต่คณะกรรมการสูงสุดก็ยังตกลงกันไม่ได้ว่าจะยอมรับคำประกาศพอสต์ซัมหรือดำเนินการสงครามต่อไป ในวันที่ 10 สิงหาคม ค.ศ. 1945 นายกรัฐมนตรีซูซูกิได้เน้นถึงความจำเป็นที่ต้องตัดสินใจโดยเร่งด่วน และได้กราบบังคมทูลให้องค์จักรพรรดิทรงแสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้อีกครั้ง ซึ่งการกราบบังคมทูลเช่นนี้ไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น โดยองค์จักรพรรดิทรงทนไม่ได้ที่จะให้มีการดำเนินสงครามต่อไป และตกลงใจให้ญี่ปุ่นยอมรับคำประกาศพอสต์ซัม โดยที่จะยังคงสถานภาพของจักรพรรดิอยู่ แต่ฝ่ายพันธมิตรได้ตอบกลับว่าหลังการยอมจำนนทั้งองค์จักรพรรดิและรัฐบาลญี่ปุ่นจะต้องตกอยู่ภายใต้ผู้บัญชาการสูงสุดของฝ่ายพันธมิตร โดยไม่ได้กล่าวถึงสถานภาพขององค์จักรพรรดิเลย (ฮิวจ์ บอร์ดัน, 2526: 522-523)

ต่อมาในวันที่ 14 สิงหาคม ค.ศ. 1945 ญี่ปุ่นต้องเผชิญกับความพ่ายแพ้อย่างสิ้นเชิง องค์จักรพรรดิได้รับการกราบทูลให้ทรงตัดสินพระทัยในเรื่องการยอมรับคำประกาศพอสต์ซัมอีกครั้ง องค์จักรพรรดิทรงมีพระราชดำรัสให้ญี่ปุ่นยอมแพ้สงครามและยอมรับคำประกาศพอสต์ซัมอย่างไม่มีเงื่อนไข และทรงมีพระบรมราชโองการให้คณะรัฐมนตรีเตรียมคำประกาศยอมแพ้สงคราม ต่อมาในตอนเที่ยงของวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1945 พระองค์ทรงประกาศคำแถลงการณ์นี้สู่สาธารณชนด้วยพระองค์เอง (เพ็ญศรี กาญจนโนมัย, 2527: 277) จากการที่นายกรัฐมนตรีซูซูกิได้กราบทูลให้องค์จักรพรรดิทรงวินิจฉัยชี้ขาดว่าควรจะให้มีการดำเนินการสงครามต่อหรือไม่ เป็นการตัดสินใจครั้งแรกที่องค์จักรพรรดิมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยตัวของพระองค์เอง พระราชดำรัสของพระองค์ครั้งนี้เป็นการตัดสินใจครั้งที่สำคัญขององค์จักรพรรดิในฐานะประมุขของประเทศที่ต้องการให้ญี่ปุ่นหยุดดำเนินการสงครามกับฝ่ายพันธมิตร เพราะตั้งแต่สหรัฐอเมริกาทิ้งระเบิดปรมาณูที่เมืองฮิโรชิมา (Hiroshima) และนางาซากิ (Nagasaki) ทำให้องค์สมเด็จพระจักรพรรดิทรงคิดว่า ญี่ปุ่นคงหลีกเลี่ยงหนีการ

แพ้สงครามไม่ได้แล้ว ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในแต่ละวันเป็นไปอย่างทุกข์ยาก ประชาชนถูกใช้ให้ทำงานในโรงงานยุทธโศปกรณ์เพื่อสงคราม อีกทั้งจำนวนคนที่เสียชีวิตในสงครามก็มีเพิ่มมากขึ้น ด้วยเหตุนี้องค์จักรพรรดิจึงทรงตั้ง การที่มีพระราชดำรัสในการตัดสินใจยุติสงครามกับฝ่ายพันธมิตร ด้วยไม่ต้องการให้บ้านเมืองต้องถูกทำลายและพบกับความพินาศไปมากกว่านี้ รวมไปถึงชีวิตของประชาชนที่จะต้องสูญเสียเพิ่มขึ้น (โอะซะซะกะ มะซะยะซุ, 2544: 112)

2.3 การลงนามในสนธิสัญญายอมแพ้ของกองทัพญี่ปุ่นอย่างเป็นทางการ

ก่อนหน้าที่จะมีการลงนามยอมแพ้อย่างเป็นทางการ สมเด็จพระจักรพรรดิฮิโรฮิโตะได้ทรงเลือกนายกรัฐมนตรีคนใหม่ด้วยพระองค์เอง ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่เคยปรากฏในประเทศมาก่อน การกระทำดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงบทบาทและอำนาจขององค์จักรพรรดิในการบริหารงานราชการแผ่นดินอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นการตัดสินใจพระทัยโดยตรงของพระองค์เอง โดยบุคคลที่องค์จักรพรรดิทรงเลือกให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีก็คือ เจ้าชายฮิโงะชิคุนิ นารุฮิโกะ (Prince Higashikuni Naruhiko) ซึ่งดำรงพระยศเป็นนายพลเอกแห่งกองทัพบก เหตุผลที่พระองค์ทรงเลือกเจ้าชายฮิโงะชิคุนิ นารุฮิโกะ เป็นนายกรัฐมนตรีคนใหม่ก็เพราะว่าเจ้าชายฮิโงะชิคุนิ นารุฮิโกะทรงเป็นพระปิตุลาผู้ทรงเป็นเชื้อพระวงศ์ (ฮิวจ์ บอร์ดัน, 2526: 527) อีกทั้งยังเป็นผู้ที่สามารถไว้วางพระทัยได้และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์อย่างกว้างขวางในการบริหารด้านการทหาร อีกทั้งเจ้าชายฮิโงะชิคุนิยังเข้ารักษาการในตำแหน่งรัฐมนตรีกลาโหมอีกด้วย และคณะรัฐบาลชุดใหม่นี้ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม ค.ศ. 1945 โดยมีภารกิจที่สำคัญ คือ รักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อยทั่วทั้งประเทศ และดำเนินการยอมแพ้อย่างเป็นทางการต่อผู้บัญชาการสูงสุดคนใหม่ของฝ่ายพันธมิตร

สมเด็จพระจักรพรรดิฮิโรฮิโตะได้ทรงมีพระบรมราชโองการให้รัฐบาลและกองบัญชาการทหารสูงสุดลงนามในสนธิสัญญายอมแพ้ในนามพระองค์ ซึ่งพิธีการลงนามในสนธิสัญญายอมจำนนอย่างเป็นทางการได้กระทำขึ้นบนคาบฟ้าเรือมิสซูริของสหรัฐอเมริกาซึ่งจอดทอดสมออยู่ที่อ่าวโตเกียว ในวันที่ 2 กันยายน ค.ศ. 1945 โดยมีพลเอกคัลลาส แมคอาเธอร์ (Major General Douglas- MacArthur) ผู้บัญชาการทหารสูงสุดของฝ่ายพันธมิตรเป็นผู้รับการยอมจำนนของญี่ปุ่น ส่วนตัวแทนของญี่ปุ่นที่ลง

นามในสนธิสัญญาคือรัฐมนตรีต่างประเทศซิงเมจิ มะโมรุ (Shigemitsu Mamoru) และเสนาธิการทหาร อูเมรุ โยชิจิโร (Yoshijiro Umezu) นอกจากนี้องค์จักรพรรดิยังได้มีรับสั่งให้ชาวญี่ปุ่นทั้งหมดวางอาวุธ และปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐบาลอย่างเคร่งครัด ดังนั้นอำนาจทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนของญี่ปุ่นก็ตกอยู่ใน การควบคุมของพลเอกคักลาส แมคอาเธอร์ซึ่งเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดของฝ่ายพันธมิตร (The Supreme Commander for the Allied Power) ซึ่งมีชื่อย่อที่เรียกว่า สแคป (SCAP) (อิวัจ บอร์ดัน, 2526: 529-530)

แต่ช่วงที่ญี่ปุ่นยอมจำนนต่อสงครามมหาเอเชียบูรพาจนถึงช่วงการลงนามในสนธิสัญญายอม เพื่ออย่างเป็นทางการนั้น บทบาทของสมเด็จพระจักรพรรดิฮิโรฮิโตะนั้นไม่ว่าจะเป็นการที่องค์ จักรพรรดิมีพระดำรัสให้ยุติสงครามมหาเอเชียบูรพา การเลือกนายกรัฐมนตรีใหม่ด้วยตัวพระองค์เอง พร้อมทั้งการให้คณะรัฐมนตรีลงนามยอมแพ้ในสนธิสัญญายอมเพื่ออย่างเป็นทางการ อีกทั้งยังรับสั่งให้ ชาวญี่ปุ่นทั่วประเทศวางอาวุธและปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐบาลอย่างเคร่งครัด การกระทำเหล่านี้ล้วนเป็น การแสดงให้เห็นว่าองค์จักรพรรดิทรงได้ใช้สิทธิและอำนาจของพระองค์เอง และทรงได้ปฏิบัติหน้าที่ ในฐานะประมุขและเป็นผู้นำของประเทศได้อย่างแท้จริงดังที่รัฐธรรมนูญเมจิได้กล่าวไว้ว่าองค์ จักรพรรดิทรงเป็นผู้บังคับบัญชาการสูงสุดของกองทัพบกและเรือ

2.4 การมีพระราชประสงค์ในการสละราชสมบัติและการประกาศความเป็นปวงชนธรรมดาของ สมเด็จพระจักรพรรดิฮิโรฮิโตะ

หลังสงครามมหาเอเชียบูรพาลิ้นสุดลง สมเด็จพระจักรพรรดิฮิโรฮิโตะได้ทรงปรึกษากับ รัฐมนตรีว่าการสำนักพระราชวัง นายคิโตะ โคะอิจิ (Koichi Kido) เกี่ยวกับความรับผิดชอบของ พระองค์ต่อสงครามครั้งนี้องค์จักรพรรดิทรงไม่สบายพระทัยเกี่ยวกับบทลงโทษอาชญากรสงครามใน คำประกาศพหุตศัคัมที่จะให้ข้าราชการต้องมารับผิดชอบในสงครามนี้ ดังนั้นพระองค์จึงทรงเข้าพบ พลเอกคักลาส แมคอาเธอร์ในวันที่ 27 กันยายน ค.ศ. 1945 และได้แสดงพระราชประสงค์ของพระองค์ ที่จะมอบตัวตามคำพิพากษาชี้ขาดของเหล่าประเทศต่างๆ และพร้อมจะเป็นผู้รับผิดชอบต่อคำตัดสิน และการปฏิบัติการทั้งหมดทั้งทางด้านการเมืองและการทหารที่นำประชาชนไปสู่สงคราม การกระทำ

ดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญขององค์จักรพรรดิ ทั้งนี้องค์จักรพรรดิจะไม่ได้มีส่วนในการดำเนินการสงครามโดยตรงก็ตาม เพราะในทางปฏิบัติแล้วบุคคลที่มีบทบาทในการดำเนินการสงครามคือนายกรัฐมนตรีและผู้นำทางการทหาร แต่พระองค์ก็ทรงมีส่วนร่วมในการอนุมัติมติที่นำพาญี่ปุ่นเข้าสู่สงคราม องค์จักรพรรดิทรงมีพระกระแสรับสั่งต่อพลเอกแมคอาเธอร์ว่า

...ข้าพเจ้ามาเยือนก็เพื่อจะมอบตัว ตามคำพิพากษาชี้ขาดของเหล่าประเทศต่างๆที่ท่านเป็นตัวแทน ข้าพเจ้าเป็นผู้รับผิดชอบทั้งหมดต่อคำตัดสินและการปฏิบัติการทั้งสิ้นทั้งปวงทั้งทางด้านการเมืองและการทหารที่นำประเทศไปสู่สงคราม...

จากพระกระแสรับสั่งดังกล่าว พลเอกดักลาส แมคอาเธอร์ได้ยอมรับว่าสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะทรงเป็น “สุภาพบุรุษอย่างยิ่งยวด ” (โสะชะกะ มะชะยะซุ ,2544: 130) และถึงแม้ว่าจะมีเสียงเรียกร้องมากมายให้สำเร็จโทษองค์จักรพรรดิในฐานะอาชญากรสงคราม แต่พลเอกดักลาส แมคอาเธอร์เสนอให้ยุติการเรียกร้องให้ลงโทษองค์จักรพรรดิ โดยมีความเห็นเช่นเดียวกับนายโจเซฟ ซี.กรู (Joseph C.Grew) เอกอัครราชทูตประจำกรุงโตเกียวว่าถ้าหากดำเนินการไต่สวนและลงโทษองค์ จักรพรรดิในฐานะอาชญากรสงครามหรือล้มสถาบันจักรพรรดิจะทำให้เป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปและสร้างญี่ปุ่นสังคมและการเมืองญี่ปุ่นจะเกิดความโกลาหลขึ้นอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ดังนั้นเพื่อที่จะให้การยึดครองญี่ปุ่นเป็นไปอย่างราบรื่น สหรัฐอเมริกาควรดำรงสถานะขององค์จักรพรรดิไว้ในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์แห่งสันติภาพ (โสะชะกะ มะชะยะซุ ,2544: 129) เมื่อเป็นเช่นนั้นส่งผลให้องค์จักรพรรดิทรงพ้นจากโทษทัณฑ์ทั้งหลาย

อย่างไรก็ตามองค์จักรพรรดิยังคงมีพระราชประสงค์ที่จะสละราชสมบัติ แต่ฝ่ายพันธมิตรกลับกราบทูลมาว่าไม่อนุมัติให้องค์จักรพรรดิทรงกระทำเช่นนั้น เนื่องจากว่าสถาบันจักรพรรดิเป็นสถาบันที่อยู่กับชาวญี่ปุ่นและสังคมญี่ปุ่นมาเป็นเวลานาน สถาบันจักรพรรดินั้นเปรียบเสมือนเทพเจ้า เป็นที่พิศวงใจสำหรับชาวญี่ปุ่น หากยกเลิกระบบจักรพรรดิจะทำให้ญี่ปุ่นเกิดความวุ่นวายและการเข้ายึดครองของสหรัฐอเมริกาก็จะไม่เป็นผลสำเร็จ จึงต้องรักษาแบบแผนการปกครองแบบเดิมซึ่งก็คือสถาบันจักรพรรดิให้คงอยู่ต่อไป ถึงแม้ว่าสถาบันจักรพรรดิไม่น่าจะกลมกลืนไปกับการปกครองระบอบ

ประชาธิปไตยก็ตาม แต่ชาวญี่ปุ่นก็เลือกที่จะให้อำนาจส่วนหนึ่งในการปกครองแก่จักรพรรดิ (สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น, 2541: 171)

ต่อมาในวันขึ้นปีใหม่ใหม่ที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1946 หรือปีโชวะที่ 21 สมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะ ทรงมีพระบรมราชโองการเนื่องในวาระดิถีขึ้นปีใหม่เป็นคำแถลงการณ์ที่เรียกกันว่า “คำประกาศความเป็นปุถุชนธรรมดา” ความว่า

...ความสัมพันธ์อันดีระหว่างตัวข้าพเจ้ากับท่านทั้งหลายเชื่อมโยงได้ด้วยความไว้วางใจ และความเคารพซึ่งกันและกันมาโดยตลอดไม่ได้เกิดขึ้นตามเทพนิยายหรือตำนานที่เล่าขานสืบต่อกันมาและไม่ได้เกิดขึ้นตามอุดมคติอันเพื่อฝันที่กำหนดให้องค์สมเด็จพระจักรพรรดิเป็นเทพในร่างมนุษย์ ราษฎรญี่ปุ่นไม่ได้เป็นชนชาติที่ยิ่งใหญ่กว่าชนชาติอื่นใด และไม่มีโชคชะตาที่กำหนดให้มาปกครองโลก...

คำประกาศนี้สร้างความตกตะลึงให้แก่ประชาชนชาวญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก เพราะเท่ากับเป็นการประกาศว่าองค์สมเด็จพระจักรพรรดิทรงปฏิเสธความเป็นเทพเจ้าในตัวพระองค์เอง โดยวิธีการที่จะทำให้ประชาชนรับรู้ถึงความเป็นปุถุชนธรรมดาคนหนึ่งขององค์สมเด็จพระจักรพรรดิก็คือ การเสด็จเยือนภูมิภาคของพระองค์เพื่อสัมผัสกับประชาชนอย่างใกล้ชิด พยายามที่จะให้กำลังใจประชาชนในทุ่หมู่เหล่ากำลังฟื้นฟูสภาพบ้านเมืองหลังสงคราม นอกจากนี้องค์จักรพรรดิยังทรงมีพระราชปฏิสันถารกับประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นการกระทำที่พระองค์ทรงไม่เคยทำมาก่อน (พวงทิพย์ เกียรติสกุล , 2555: 17) โดยการเสด็จเยี่ยมเยือนราษฎรของสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะได้ทำลายจารีตประเพณี ความเชื่อที่ถูกปลูกฝังในหัวของคนญี่ปุ่นมาเป็นเวลานานว่า จักรพรรดิญี่ปุ่นไม่ได้เป็นเทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างที่เข้าใจกัน แต่เป็นเพียงปุถุชนธรรมดาคนหนึ่งและเป็นเพียงองค์กษัตริย์สูงสุดของรัฐตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ โชวะเท่านั้น จากภาพลักษณ์ขององค์จักรพรรดิที่ทรงเป็นเพียงสัญลักษณ์ของรัฐนั้น ทำให้สถาบันจักรพรรดิทรงเป็นเหมือนศูนย์รวมแห่งความจงรักภักดีอันเกิดจากความรักและความเลื่อมใสของประชาชนมากกว่าที่จะเป็นความน่าเกรงขามอย่างเช่นแต่ก่อน และหลังจากที่องค์จักรพรรดิได้เสด็จ

ประพาสเยี่ยมราษฎรเป็นครั้งแรก ทำให้เป็นแรงบันดาลใจในการเสด็จประพาสทั่วประเทศอย่างต่อเนื่องระหว่างค.ศ. 1946-1947 อย่างไม่เหน็ดเหนื่อย

สรุป

จากบทบาทสำคัญของสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะที่มีต่อสงครามมหาเอเชียบูรพาได้แก่ สมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะทรงมีบทบาทในฐานะที่ทรงเป็นองค์ประธานในการประชุมเบื้องพระพักตร์องค์จักรพรรดิเพื่อรับรองมติในที่ประชุมที่จะนำญี่ปุ่นเข้าสู่สงครามมหาเอเชียบูรพาในช่วงก่อนเกิดสงครามและยอมแพ้สงครามในช่วงปลายสงครามแต่องค์จักรพรรดิกลับไม่ได้มีบทบาทโดยตรงในการดำเนินการทางการสงครามแม้ว่าในรัฐธรรมนูญเมจิได้ระบุถึงอำนาจของจักรพรรดิว่ามีอำนาจสูงสุดในการบังคับบัญชากองทัพบกและเรือก็ตามแต่ในทางปฏิบัติแล้วจักรพรรดิไม่ได้มีอำนาจควบคุมทหารได้อย่างแท้จริงอำนาจทางการเมืองการปกครองกลับถูกควบคุมโดยฝ่ายรัฐบาลและผู้นำทางการเมืองแต่ต่อมาในช่วงหลังสิ้นสุดสงครามมหาเอเชียบูรพาคือ สถานะขององค์จักรพรรดิได้เปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิงสถานะขององค์จักรพรรดิที่เคยเป็นศูนย์กลางอำนาจของแผ่นดินได้กลายเป็นเพียงสัญลักษณ์เพื่อสันติภาพของประชาชนผู้เป็นที่มาแห่งรัฐเท่านั้น ดังปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญฉบับโชวะที่ประกาศใช้ในช่วงที่ญี่ปุ่นถูกยึดครองโดยสหรัฐอเมริกา

บรรณานุกรม

ไชยวัฒน์ คำชู. นโยบายต่างประเทศญี่ปุ่นความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่อง. กรุงเทพฯ : เลกแอนน์ฟาว์เทน พรินต์ติ้ง, 2549.

บิสลีย์, ดับเบิลยู. จี. ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยใหม่. แปลจาก The Modern History of Japan แปลโดย ทองสุก เกตุโรจน์. กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาหนังสือกรมวิชาการ, 2543.

เบญจพร ไพศร. บทบาทของพลเอกโตโจฮิเดกิ : จากนายกรัฐมนตรีผู้อาชญากรสงคราม .สารนิพนธ์ปริญญาบัณฑิต สาขาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555.

ประเสริฐ จิตตดิวัฒน์พงศ์ . ญี่ปุ่น : การแสวงหาฐานะเท่าเทียม . กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

เพ็ญศรี กาญจนโนมัย. ประวัติศาสตร์ทั่วไปของญี่ปุ่นสมัยใหม่ . กรุงเทพฯ : สมาคมนักเรียนเก่าญี่ปุ่น, 2527.

พวงทิพย์ เกียรติสกุล. ญี่ปุ่นกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ค.ศ. 1945-1975. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555.

สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น). กระจกส่องญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ส่งเสริมเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น, 2541.

อิวัจ บอร์ดัน. ศตวรรษใหม่ของญี่ปุ่นจากเปอร์ถึงปัจจุบัน. แปลโดย วุฒิชัย มูลศิลป์. กรุงเทพฯ : แสงรุ่งการพิมพ์, 2526.

โอะซะกะมะซะยะซุ . ญี่ปุ่นสมัยโชวะประวัติศาสตร์บอกเล่าจากพ่อสู่ลูก . แปลจาก Chichi Ga Ko Ni Kataru Showashi แปลโดย สร้อยสุดา ณ ระนอง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2544.

Stephen, Large S. สามจักรพรรดิแห่งดินแดนอาทิตย์อุทัย . แปลจาก Emperors of The Rising Sun แปลโดย ชุติตา อารีย์พัฒนกุล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพ, 2544.